

สรุปทริเยน SUPER วปอ.

วันศุกร์ที่: 13 พฤศจิกายน 2563

สถานที่: โรงแรมสวิสโฮเทล กรุงเทพฯ รัชดา

หัวข้อ Reversing Globalization : Trade Investment and services (International Trade, Investment and Services Policy : CLMV Markets) โดย คุณอรมน ทรัพย์กวีธรรม อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

จากการเลือกตั้งสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา อาจมีผลกระทบต่อหรือสร้างความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ซึ่งหากมีการบริหารจาก โดนัลด์ ทรัมป์เช่นเดิม ที่มีนโยบาย American First ด้วยแล้วนั้น จะสามารถคาดการณ์มุมมองในทางการค้าได้ยาก แต่หากมีการบริหารจากโจ ไบเดนซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ทางการค้ามากกว่าโดนัลด์ ทรัมป์ อาจส่งผลที่ดีขึ้นต่อประเทศไทย

แต่ทั้งนี้มองว่าประเทศไทยยังไม่พร้อมกับการเข้าสู่การค้าเสรี FTA ใหม่ ๆ ยกตัวอย่างเช่น CPTPP เนื่องจากมีหลายประเด็นที่ไทยยังต้องมีการเตรียมความพร้อม และหากสหรัฐฯเปลี่ยนเป็นพรรค Democrat ก็มองว่าสหรัฐฯไม่น่าหวนกลับมาทำข้อตกลงเดิม เนื่องจากเคยเป็นผู้เริ่มต้นการเจรจา CPTPP อีกทั้งสหรัฐฯชอบที่จะเป็นผู้ควบคุม ในขณะที่ CPTPP ได้ทำการถอดเรื่องที่เป็นความต้องการของสหรัฐฯออกไปแล้ว ซึ่งคาดว่าทางสหรัฐฯน่าจะเจรจา FTA ในข้อตกลงใหม่ของเขาเอง

ปัจจุบันไทยมีการทำการค้าเสรี (FTA) ทั้งหมด 13 ฉบับ กับ 18 ประเทศ ซึ่งความสำคัญของ FTA คือ หากมีการส่งสินค้าออกนอกประเทศและมี FTA ด้วย สินค้าชิ้นนั้นจะไม่ถูกเรียกเก็บภาษีศุลกากร ทำให้มีความได้เปรียบต่อการแข่งขันในตลาด ซึ่ง FTA ที่ไทยทำการตกลงนั้น จะประกอบด้วยข้อบกพร่องพื้นฐานในเรื่องของการค้าสินค้า ซึ่งประเทศไทยกับประเทศในกลุ่ม FTA จะไม่ถูกเรียกเก็บภาษีศุลกากรระหว่างกัน, การค้าบริการ, มาตรฐานสูงอนามัยและสูงอนามัยพืช, มาตรฐานอุปสรรคทางการค้าด้านเทคนิค ฯลฯ แต่ใน FTA ข้อบกพร่องจะเกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อม แรงงานมากขึ้น เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา, แรงงาน, การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ฯลฯ

ทั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ปรากฏใน FTA ใหม่

- 1. Patent Linkage** เป็นประเด็นสำคัญสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับยา เนื่องจากโดยปกติประเทศไทย เมื่อใดก็ตามที่มีผู้คิดค้นยาหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆคนแรกของโลกและต้องการที่จะขายสินค้านั้นด้วยจะต้องมีการจดสิทธิบัตรและต้องมี อย. ซึ่งสิทธิบัตรจะได้รับการคุ้มครองระยะเวลา 20 ปี ทั้งนี้ข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญากับคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ข้อมูลจะไม่ได้เชื่อมโยงกัน แต่ FTA ใหม่ของประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน
- 2. CL (Compulsory Licensing)** คือ การบังคับใช้สิทธิตามสิทธิบัตร โดยปกติสิทธิบัตรจะไม่สามารถให้คนที่ไม่ใช่เจ้าของสิทธิบัตรทำการผลิตและการขายได้ แต่ CL จะทำให้ในกรณีถ้ามีเหตุผลเพื่อประโยชน์สาธารณะที่เหมาะสม กฎหมายอนุญาตให้ออกชน หรือหน่วยงานของรัฐ สามารถใช้สิทธิของเจ้าของสิทธิบัตรได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของสิทธิ
- 3. Patent Term Extension** คือ การขอยกยระยะเวลาความคุ้มครองสิทธิบัตร เนื่องจากความล่าช้าของกระบวนการจดสิทธิบัตร จึงต้องชดเชยความล่าช้าให้บริษัทที่มาขึ้นทะเบียนยาอีก 5 ปี
- 4. Data Exclusivity** โดยทั่วไปการขึ้นทะเบียนยาต้องมีผลทดสอบว่ายามีความปลอดภัย ซึ่งที่ผ่านมา อย. ยอมให้บริษัทที่มาขึ้นทะเบียนไม่ต้องทำการทดสอบเอง สามารถอ้างอิงการทดสอบได้ แต่ถ้าทำ FTA หน่วยงานอาจจะต้องทำการตรวจสอบเอง จึงยังเป็นเรื่องที่พิจารณาอยู่
- 5. UPOV 1991** การคุ้มครองพันธุ์พืช ไทยต้องมีการแก้ไข พ.ส. คุ้มครองพันธุ์พืช และสร้างความเข้าใจกับเกษตรกร
- 6. การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ**
- 7. รัฐวิสาหกิจ ใน FTA** ใหม่ นั้นจะเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจเพื่อกำไร ไม่ใช่เพื่อสังคม และมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม

8. แรงงาน ต้องปฏิบัติตามหลัก International Labour Organization (ILO) ซึ่งมี 4 หลักการ ได้แก่ 1. ไม่บังคับใช้แรงงานเด็ก 2. การส่งเสริมและนโยบายการจ้างงานให้เป็นขั้นพื้นฐาน 3. อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวเป็นผู้ร่วมการก่อตั้งสหภาพแรงงาน 4. โอกาสและการปฏิบัติที่มีสิทธิเท่ากับแรงงานไทย

การที่ประเทศได้มีการเปิดเสรีภาคบริการนั้นหมายความว่า ประเทศไทยพร้อมให้ชาวต่างชาติเข้ามาถือหุ้นหรือประกอบธุรกิจในประเทศไทย ดังนั้น จึงมีกฎหมายมาคุ้มครองธุรกิจที่ไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาทำการแข่งขันในตลาด คือ พรบ. การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มีดังนี้

บัญชี 1 ไม่อนุญาตให้ต่างด้าวประกอบกิจการ เช่น การทำไร่ ทำนา ทำสวน เป็นต้น

บัญชี 2 ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ปลอดภัย จารีตประเพณี หรือทรัพยากรธรรมชาติ หากจะเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

บัญชี 3 ธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมในการแข่งขันกับคนต่างด้าว หากจะเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ซึ่งในการเจรจา FTA ที่ผ่านมา มีการเปิด AFAS ในประเทศกลุ่มอาเซียน และ การเปิด RCEP ถือเป็นความตกลง FTA ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในโลก โดยในอนาคตจะมีสินค้า ที่เรียกว่า Made in RCEP หมายความว่าสามารถนำวัตถุดิบจากประเทศใดก็ได้ในกลุ่ม RCEP มาผลิตในประเทศไทย แล้วส่งออกสินค้าโดยใช้ใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าโดยใช้ฟอร์มของ RCEP

ดังนั้น ความท้าทายในปัจจุบัน คือ

1. การแข่งขัน เกิดการแข่งขันในเรื่องของสภาพแวดล้อม การดึงดูดการลงทุน และกฎระเบียบ
2. เทคโนโลยี เช่น ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability)
3. ความต้องการของตลาดและผู้บริโภค
4. อื่นๆ เช่น covid-19, สังคมผู้สูงอายุ, มาตรฐานสิ่งแวดล้อมสูงภาพ

อย่างไรก็ตาม ทางกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ มีแนวคิดในการจัดตั้งกองทุน FTA ภายใต้ พรบ.การบริหารทุนหมุนเวียน ซึ่งโดยปกติผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก FTA สามารถแจ้งเรื่องไปที่กรมการค้าต่างประเทศเพื่อขอความช่วยเหลือและการสนับสนุน แต่การช่วยเหลือนั้นเป็นการงบประมาณรายปีเพื่อเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบและเป็นการช่วยเหลือแบบ In-kind ที่ไม่สามารถให้เงินกับคนที่ต้องการได้ แต่จะเป็นการให้คำแนะนำ คำปรึกษาหรือจัดสัมมนา ซึ่งการช่วยเหลือแบบนี้ไม่ตอบโจทย์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก FTA จึงนำมาสู่แนวคิดการจัดตั้งกองทุน FTA

หัวข้อ Opportunities or Threats : Thailand's Trade and Investment in International Market
(Global design, local produce, Rethinking supply chain)
โดย คุณกณิศา สารสิน ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันแผนงานของหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยพยายามที่จะผลักดันให้ภาครัฐดำเนินการเรื่อง Ease of Doing Business คือการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวกับการค้าขายและผลักดัน E-Government รวมถึงสิ่งที่หอการค้าไทยร่วมทำกับภาครัฐ คือ การแก้ปัญหาหมอกควัน เช่น การใช้ระบบของ Kubota จากโครงการเกษตรปลอดภัย

ในอนาคตเรื่องการค้าระหว่างประเทศ มองว่าอาจเกิดการกีดกันทางการค้าสูงขึ้น มีนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น ตอนที่โดนัลด์ ทรัมป์แบนสินค้าจากประเทศจีนนั้นส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยมีการส่งออกสินค้ามากขึ้น แต่หากใจ ไบเดน มาบริหาร มองว่าอาจกลับสู่การเป็น Fair Game กับสินค้าของประเทศต่างๆ ซึ่งทำให้สหรัฐฯ มีตัวเลือกในการทำการค้าจากประเทศอื่นมากขึ้น อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเปลี่ยนประธานาธิบดีเป็นโจ ไบเดน การเป็น American First ก็ไม่ได้ลดลงเลย เนื่องจากเป็นนโยบายที่ครองใจประชาชนในสหรัฐฯ มากพอสมควร เพียงแต่จะมีบทบาทในเรื่องของสิทธิมนุษยชนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น Free Trade อาจจะยังไม่ได้เกิดขึ้นได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีในเรื่องของ Value Chain (Regional) มากขึ้น เรื่องของโลจิสติกส์ เช่น ขณะนี้ประเด็นเรื่องการไม่มีเรือ/ตู้คอนเทนเนอร์ในการส่งออกสินค้า และมีเรื่องของ Omni Channels ซึ่งยังมีช่องว่างในการให้ข้อมูลของตัวสินค้ามากเท่าไร โอกาสในการขายก็มีมากขึ้นเท่านั้น รวมถึงเรื่องของ Sustainable Development Goals (SDG) เป็นกติกาโลกและเงื่อนไขเพื่อกีดกันทางการค้า

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางการค้า โดยอาจมีการปรับผลิตภัณฑ์ที่เน้นกลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้น มีกระบวนการตอบสนองต่อผู้บริโภคเร็ว ทำการ Diversify Risk โดยกระจายทั้ง supply source และตลาด มีการปรับตัวให้ทันเทคโนโลยี เช่น การซื้อขายผ่านออนไลน์ หรือการสร้างแอปพลิเคชันช่วยเหลือต่างๆ มีการติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบและกฎหมาย และการให้ความสำคัญกับอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินในการผลักดันการค้าให้เป็น Local Currency

ทั้งนี้ จากการประกาศ พรก. สถานการณ์ฉุกเฉิน สำหรับการเกิด covid-19 ส่งผลให้ตั้งแต่ ณ วันประกาศจนถึงปัจจุบันไม่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้แก้ไขปัญหามาโดยการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศไทยผ่านมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวต่างๆ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว ในด้านความสะอาดและปลอดภัยตามมาตรฐาน SHA และการเกิดของ New Normal จะเห็นว่ามีธุรกิจเกิดใหม่หลัง covid-19 มากมาย ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจบริการถึงบ้าน เช่น Food Delivery สปา กำแพง เป็นต้น

ขณะนี้ทางหอการค้าไทยพยายามเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการให้แก่ชาวบ้าน เช่น การปลูกโกโก้/กาแฟ แทนการปลูกข้าว เนื่องจากได้ราคาที่ดีกว่า และหอการค้าไทยยังสนับสนุนเทคโนโลยี Biofloc การเลี้ยงปลาโดยไม่ต้องเปลี่ยนน้ำ นอกจากนี้ทางหอการค้าไทยยังมีการผลักดันเรื่อง Circular Economy (CE) ซึ่งจะเน้นเรื่องการจัดการขยะอาหารและขยะพลาสติก

ธุรกิจใหม่ด้านการค้าและบริการในอนาคต มีดังนี้

1. **Creative & Cultural Economy** เป็นการสร้างเศรษฐกิจจากวัฒนธรรม ในการผลักดันด้านวัฒนธรรมไทยผสานกับความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่ได้มีการสนับสนุนในด้านนี้มากนัก
2. **Wellness Hub ในเรื่องของ Medical & Wellness Tourism** สร้างประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการรักษาและดูแลสุขภาพ โดยการใช้ Happy Model ซึ่งประกอบด้วย กินดี อยู่ดี ออกกำลังกายดี และแบ่งปันสิ่งดี
3. **Regional Headquarters** ซึ่งประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องของกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆที่เอื้อต่อการค้าและบริการ ทั้งในและต่างประเทศ เตรียมความพร้อมของ Infrastructure และพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงพัฒนาศักยภาพของคน